

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 6 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės, Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 12 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ prašymą dėl finansinio reikalavimo patvirtinimo atsakovės bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „JUMPS“ bankroto byloje iškolininkės priešieškinį dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais, suinteresuoti asmenys byloje „Soscors Energy PTE Ltd“, „AO Roseksimbank“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių taikytinos užsienio teisės turinio nustatymą, aiškinimo ir taikymo.
2. Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 25 d. nutartimi UAB „JUMPS“ iškelta bankroto byla, nemokumo administratoriumi paskirtas Dalius Volskis, nutartis įsiteisėjo 2020 m. gruodžio 17 d.
3. Kreditorius „Soscors Energy PTE Ltd“ 2021 m. balandžio 26 d. nemokumo administratoriui pateikė prašymą patvirtinti jo 3 049 805,39 Eur finansinį reikalavimą, kuris susideda iš 484 246,48 Eur skolos ir 2 565 558,91 Eur delspinigių.
4. BUAB „JUMPS“ nemokumo administratorius 2021 m. liepos 2 d. pateikė teismui prašymą patvirtinti kreditorių ir jų finansinių reikalavimų sąrašą. Vilniaus apygardos teismas 2021 m. liepos 9 d. nutartimi BUAB „JUMPS“ nemokumo administratoriaus prašymą dėl kreditorių ir jų finansinių reikalavimų patvirtinimo tenkino.
5. Kreditorius „AO Roseksimbank“ Vilniaus apygardos teismo 2021 m. liepos 9 d. nutarties dalis, kuriomis buvo patvirtinti kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ ir UAB „LIT-INVEST“ finansiniai reikalavimai, apskundė atskiruoju skundu. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. rugpjūčio 31 d. nutartimi skundžiamas pirmosios instancijos teismo nutarties dalis panaikino ir kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ ir UAB „LIT-INVEST“ finansinių reikalavimų tvirtinimo klausimą perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.
6. BUAB „JUMPS“ nemokumo administratorius pateikė teismui prašymą patvirtinti 501 679,35 Eur finansinį reikalavimą, kuris susideda iš 484 246,848 Eur skolos, 17 438,87 Eur delspinigių. Kitos dalies kreditoriaus reikalavimo prašė netvirtinti. Taip pat nemokumo administratorius tam, kad nebūtų patvirtinta kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ reikalavimo dėl delspinigių pasibaigus ieškinio senaties terminui, pateikė priešieškinį kreditoriui „Soscors Energy PTE Ltd“, kuriame prašo pripažinti negaliojančiu UAB „JUMPS“ 2020 m. kovo 25 d. sudarytą vienašalį sandorį – patvirtinimą dėl 484 246,48 Eur skolos ir 4 881 722 Eur delspinigių kreditoriui „Soscors Energy PTE Ltd“.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Vilniaus apygardos teismas 2022 m. gegužės 27 d. nutartimi kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ prašymą dėl finansinio reikalavimo BUAB „JUMPS“ nemokumo byloje patvirtinimo tenkino iš dalies ir patvirtino kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ finansinį reikalavimą dėl 484 246,48 Eur skolos ir 161 415 Eur delspinigių (iš viso – 645 661 Eur), kitą dalį prašymo atmetė, taip pat atmetė skolininkės BUAB „JUMPS“ priešieškinį kreditoriui „Soscors Energy PTE Ltd“.
8. Teismas nurodė, kad byloje nėra ginčo dėl kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ 484 246,48 Eur reikalavimo dalies patvirtinimo, ją, anot teismo, patvirtina ir nemokumo administratoriaus pateikti rašytiniai įrodymai, ir kreditoriaus rašytiniai paaiškinimai su priedais.
9. Pasisakydamas dėl senaties termino taikymo pirmosios instancijos teismas nustatė, kad 2016 m. birželio 6 d. sutarties Nr. CE-J/060616 (toliau – Sutartis) 8.2 punkte šalys susitarė dėl Baltarusijos Respublikos įstatymų taikymo. Teismas nurodė, kad Baltarusijos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Baltarusijos Respublikos CK) 197 straipsnyje nustatytas bendrasis ieškinio senaties terminas – treji metai, specialaus termino pareikšti reikalavimams dėl delspinigių Baltarusijos Respublikos CK nenustato. Taip pat Baltarusijos Respublikos CK 204 straipsnyje nustatyta, kad įpareigoto asmens prievolė atlikti veiksmus, įrodančius skolos pripažinimą, nutraukia senaties terminą. Teismas nustatė, kad BUAB „JUMPS“ paskutinis dalinis skolos mokėjimas atliktas 2019 m. balandžio 3 d., todėl, teismo vertinimu, toks dalinis mokėjimas laikytinas skolos pripažinimu, dėl kurio pagrindinės skolos ir delspinigių ieškinio senaties terminas nutrūko ir pradedamas skaičiuoti iš naujo nuo 2019 m. balandžio 3 d. Kadangi kreditorius „Soscors Energy PTE Ltd“ finansinį reikalavimą nemokumo administratoriui pareikšė 2021 m. balandžio 26 d., teismas konstatavo, kad kreditoriaus reikalavimas pareikštas nepraleidus Baltarusijos Respublikos CK nustatyto ieškinio senaties termino. Todėl teismas konstatavo, kad byloje pareikštas skolininkės priešieškinis negali būti patenkintas, nes

priešiškinio reikalavimas dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu buvo grindžiamas praleista ieškinio senatimi.

10. Įvertinęs nemokumo administratoriaus pateiktą Baltarusijos Respublikos [CK 314](#) straipsnio vertimą į lietuvių kalbą teismas padarė išvadą, kad Baltarusijoje delspinių mažinimo institutas reglamentuojamas analogiškai kaip ir Lietuvoje. Todėl teismas, atsižvelgdamas į tai, kad BUAB „JUMPS“ yra nemoki, pagrindinio reikalavimo ir delspinių sumos dydžiai yra akivaizdžiai neproporcingi, byloje nėra jokių duomenų apie kreditoriaus patirtas neigiamas turinio pobūdžio pasekmes dėl skolos mokėjimo uždelimo, taip pat kad skolininkė dalimis vykdė prievolės, į visų bankroto byloje dalyvaujančių kreditorių interesą gauti bent pagrindinės skolos reikalavimų patenkinimą, padarė išvadą, jog prašoma patvirtinti delspinių suma yra aiškiai per didelė, neproporcinga kreditoriaus teisių gynimo tikslui nemokumo byloje. Vadovaudamasis protingumo, sąžiningumo principais, Baltarusijos Respublikos [CK 314](#) straipsniu bei Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Lietuvos Respublikos [CK](#)) 6.73 straipsnio 2 dalimi, teismas delspinių sumą sumažino iki 1/3 pagrindinio reikalavimo sumos, t. y. iki 161 415 Eur.
11. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. liepos 12 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo 2022 m. gegužės 27 d. nutartį paliko nepakeistą, priteisė iš kreditoriaus atsakovei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
12. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad byloje yra pateiktas BUAB „JUMPS“ tuometinio vadovo pasirašytas 2020 m. lapkričio 20 d. patvirtinimas dėl skolos suderinimo, kuriuo patvirtinama, jog BUAB „JUMPS“ yra skolinga naujam kreditoriui „Soscov Energy PTE Ltd“ 484 246,48 Eur ir 4 881 722 Eur delspinių pagal Sutartį. Be to, byloje yra pateiktas toks pats BUAB „JUMPS“ 2020 m. kovo 25 d. patvirtinimas, išduotas pradiniam kreditoriui „Coral Energy PTE Ltd“. Tačiau, apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, aplinkybės, kad BUAB „JUMPS“ iki bankroto bylos iškėlimo tiek pradiniam kreditoriui, tiek dabartiniam kreditoriui pripažino savo prievolę sumokėti nurodytą delspinių sumą, nepanaikina nemokumo administratoriaus teisės ginčyti šį reikalavimą tuo pagrindu, kad prašoma patvirtinti delspinių suma yra neprotingai didelė.
13. Kolegija atkreipė dėmesį, kad byloje pateiktas 2021 m. kovo 31 d. suderinimo aktas, kuriame nurodytas bendras 3 049 805,39 Eur skolos likutis, susidedantis iš 484 246,48 Eur skolos ir 2 565 558,91 Eur delspinių pagal Sutartį, sudarytas jau po bankroto bylos BUAB „JUMPS“ iškėlimo ir nėra pasirašytas nemokumo administratoriaus. Kolegija nustatė, kad dokumentą pasirašė vyr. buhalterė Valentina Žukova, tačiau byloje nėra duomenų apie jai suteiktus įgaliojimus veikti BUAB „JUMPS“ vardu.
14. Pasisakydama dėl delspinių mažinimo taikytinos teisės, apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad pagal Sutarties 8.2 punktą šalių ginčams spręsti taikytina Baltarusijos Respublikos teisė. Teisėjų kolegija byloje nustatė, kad delspinių mažinimo institutas Baltarusijos Respublikos [CK 314](#) straipsnyje reglamentuotas iš esmės analogiškai kaip ir Lietuvos Respublikos [CK 6.73 straipsnio](#) 2 dalyje ir 6.258 straipsnio 3 dalyje. Todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, sprendžiant šį ginčo klausimą, atsižvelgtina ir į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotą praktiką dėl minėtų Lietuvos Respublikos [CK](#) normų aiškinimo bei taikymo. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šalys neteikė jokių įrodymų, jog Baltarusijos teismų praktikoje delspinių mažinimo institutas būtų aiškinamas ir taikomas iš esmės kitaip (Lietuvos Respublikos [CK 1.12 straipsnio](#) 2 dalis).
15. Teisėjų kolegija nustatė, kad mokėjimo terminai pagal Sutarties pagrindu atsakovei išrašytas sąskaitas faktūras suėjo atitinkamai 2017 m. liepos 22 d., 2017 m. rugsėjo 3 d. ir 2017 m. spalio 5 d. Po paskutinės sąskaitos išrašymo atsakovės įsiskolinimas siekė 9 004 463 Eur. Atsakovei atliekant dalinius mokėjimus iki 2019 m. balandžio 3 d., įsiskolinimas sumažėjo iki 6 723 935 Eur. Per šį laikotarpį atsakovei buvo priskaičiuota 6 370 100 Eur delspinių. Teisėjų kolegijos vertinimu, aplinkybė, kad kreditorius, būdamas apdairus ir rūpestingas verslininkas, kelerius metus nereikšė jokių reikalavimų atsakovei dėl pradelstos skolos ir delspinių sumokėjimo, kai atsakovė per visą šį laikotarpį sumokėjo tik dalį (apie 1/4) skolos, leidžia daryti išvadą, jog piniginės prievolės įvykdymo termino praleidimas šiuo atveju kreditoriui neturėjo esminės reikšmės ir nedarė įtakos jo komercinei veiklai. Teisėjų kolegija nustatė, kad pradinis kreditorius „Coral Energy PTE Ltd“ tik 2019 m. gruodžio 21 d. išrašė atsakovei sąskaitą faktūrą dėl 4 881 722 Eur delspinių. Nors 2019 m. gruodžio 31 d. 6 236 952 Eur pagrindinės skolos dalis buvo perleista, BUAB „JUMPS“ nemokumo administratorius iš buhalterinės apskaitos duomenų nustatė, kad ši suma buvo įskaityta į atsakovės reikalavimą įmonei „Coral Energy DMCC“ (su „Coral Energy PTE Ltd“ susijusiai įmonei). Todėl teisėjų kolegija nusprendė, kad didžioji dalis atsakovės prievolės pagal Sutartį, už kurią priskaičiuoti delspinigiai, laikytina įvykdyta.
16. Kolegija, įvertinusi nurodytas aplinkybes, padarė išvadą, kad kreditoriaus prašoma patvirtinti 2 565 558,91 Eur delspinių suma, nors ir mažesnė nei nurodyta pradinio kreditoriaus „Coral Energy PTE Ltd“ 2019 m. gruodžio 21 d. išrašytoje atsakovei sąskaitoje faktūroje, vis tiek yra neprotingai didelė ir neproporcinga prievolės pažeidimui bei jo pasekmėms, prieštaraujanti sąžiningumo, teisingumo principams. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad Sutartyje nustatytas 0,1 proc. delspinių dydis, skaičiuojamas už kiekvieną uždelstą mokėti dieną, sudaro 36,5 proc. metinę normą. Nagrinėjamu atveju delspinigiai atsakovei buvo skaičiuojami ilgą laiką, nereikalaujant jų sumokėti, todėl teisėjų kolegija nusprendė, kad kreditorius (pradinis kreditorius) tokio dydžio nuostolių dėl negalėjimo naudotis lėšomis realiai negalėjo patirti.
17. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad reikalavimas sumokėti delspinigius atsakovei pareikštas tik bankroto byloje. Be to, BUAB „JUMPS“ nemokumo administratorius atsiliepime į atskirąjį skundą nurodė aplinkybes ir duomenis apie kreditoriaus „Soscov Energy PTE Ltd“ vadovo ryšius su atsakove per susijusių įmonių dalyvius ir valdymo organus. Tai, kolegijos vertinimu, taip pat sudaro pagrindą manyti, kad šiuo atveju buvo sudaryta situacija, kai buvo nesąžiningai skaičiuojami neprotingo dydžio delspinigiai atsakovei, siekiant vėliau pareikšti atitinkamą finansinį reikalavimą atsakovės bankroto byloje, taip pažeidžiant kitų bendrovės kreditorių teises.
18. Todėl apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, nusprenddamas dėl kreditoriaus pareikšto finansinio reikalavimo tvirtinimo BUAB „JUMPS“ bankroto byloje, iš esmės pagrįstai nutarė sumažinti prašomą patvirtinti 2 565 558,91 Eur delspinių sumą iki 161 415 Eur, kuri atitinka 1/3 dalį teismo patvirtinto pagrindinės 484 246,48 Eur skolos likučio.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai

19. Kreditorius „Soscov Energy PTE Ltd“ kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 12 d. nutartį ir grąžinti bylą dėl jo finansinio reikalavimo tvirtinimo nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 19.1. Apeliacinės instancijos teismas padarė teisės taikymo klaidą, nes delspinigiai buvo apskaičiuoti pagal Baltarusijos Respublikos teisę, o jų sumažinimo klausimas išspręstas pagal Lietuvos teismų praktiką. Teismai nesiaiškino užsienio teisės taikymo praktikos užsienio teismuose, nors turėjo pareigą būti aktyvūs bankroto byloje.
 - 19.2. Apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į faktą, kad sutarties šalys buvo dvi įmonės, daug metų veikiančios versle, sudarančios ir vykdančios milijoninius sandorius, ir kad dėl to jų derybinė padėtis vienoda. Todėl byloje nebuvo pagrindo 16 kartų sumažinti šalių sutartas netesybas, siekiant apginti prievolę pažeidusios šalies teises.
 - 19.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra konstatuota, kad tinkamas delspinių dydis kiekvienoje byloje gali skirtis. Šalių sutartas 0,1 proc. per dieną dydis vienu atveju gali būti laikomas tinkamu, o kitu – ne. Tačiau kasacinis teismas yra nustatęs ir tam tikras netesybų dydžio ribas. Pavyzdžiui, 0,2 proc. per dieną (73 proc. per metus) delspinių dydis kasacinio teismo laikomas aiškiai per dideliu. Tuo tarpu 0,02 proc. per dieną (7,3 proc. per metus) dydžio delspinigiai laikomi protingais. Net jei nagrinėjamu atveju delspinių

dydis būtų sumažintas iki 0,02 proc., tai, skaičiuojami nuo 6 700 000 Eur skolos, delspinigiai sudarytų 978 200 Eur. Pažymėtina, kad pati skolininkė byloje pripažino, jog protingas ir įprastą praktiką atitinkantis netesybų dydis negali viršyti 10 proc. sutarties kainos.

- 19.4. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 176 ir 185 straipsnius, nes klaidingai vertino ir netgi neanalizavo dalies esminę reikšmę teisingam bylos išsprendimui turinčių faktinių aplinkybių. Apeliacinės instancijos teismas byloje nurodė, kad kreditorius kelerius metus nereikšė reikalavimų atsakovei dėl netesybų ir tai neva rodo, jog skolos mokėjimo pradelsimas nedarė įtakos kreditoriaus veiklai ir neturėjo jam reikšmės. Tačiau toks faktas pirmosios instancijos teismo nutartyje nėra nurodytas, šios aplinkybės nagrinėdamas byla pirmosios instancijos teismas išvis nesiaiskino, nors turi pareigą būti aktyvus bankroto byloje ir tai apima jo teisę rinkti įrodymus. Priešingai, byloje yra pateikti įrodymai, kad kreditorius 2019 ir 2020 metais reikalavo delspinigių sumokėjimo iš atsakovės.
- 19.5. Taip pat teismas nepagrįstai nurodė, kad skolininkas ir kreditorius yra susiję asmenys. Tokių faktų pirmosios instancijos teismas taip pat nenustatė, o apeliacinės instancijos teismas rėmėsi vien tik nemokumo administratoriaus prielaidomis, kad kreditoriaus vadovas vadovauja ir Estijos bendrovei, kurią jos akcininkai įsigijo iš atsakovės. Vadovaujantis tokia logika, bet koks akcijų pirkėjo vadovas automatiškai laikomas susijusiu su akcijų pardavėju vien dėl tokio sandorio.
- 19.6. Taip pat apeliacinės instancijos teismas klaidingai taikė proporcingumo principą delspinigių mažinimo aspektu. Pirmosios instancijos teismas, vertindamas delspinigių proporcingumą, lygino delspinigius su likusia nepadengta 484 246,48 Eur skola, nors atsakovė virš dvejų metų vėlavo sumokėti 6–9 mln. Eur dydžio skolą, nuo kurios ir buvo skaičiuojama didžioji dalis delspinigių ir kurių dydį kreditorius prašė patvirtinti bankroto byloje. Taigi, pirmosios instancijos teismas delspinigius, apskaičiuotus nuo 6–9 mln. Eur skolos, lygino su 0,48 mln. Eur dydžio galutiniu skolos likučiu, nors tai yra nesusiję dydžiai. Taip teismai delspinigius apskaičiavo tik už skolos likutį, kuris liko nepadengtas bankroto bylos iškėlimo dieną, nors pirmosios instancijos teismas nutartyje pripažino, kad pirmine delspinigių sumą kreditorius apskaičiavo teisingai, t. y. pritaikė teisingą delspinigių normą nuo teisingos skolos sumos už visą skolos pradelsimo laiką. Tokiu būdu teismai pažeidė Lietuvos Respublikos [CK](#) 6.72 straipsnio 3 dalį, nes delspinigius skaičiavo ne nuo visos pradelsotos skolos, bet tik nuo skolos likučio, buvusio bankroto bylos iškėlimo dieną.
- 19.7. Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, kad viena iš delspinigių mažinimo priežasčių šiame ginče yra ta, jog atsakovė yra nemoki. Skolininko nemokumas po prievolės pažeidimo nėra teisėtas pagrindas sumažinti delspinigius. Tokio netesybų mažinimo pagrindo nėra nustatyta nei teisės normose, nei kasacinio teismo praktikoje.
20. Atsakovė BUAB „JUMPS“ atsiliepime į kreditoriaus kasacinį skundą prašo jį atmesti ir priteisti atsakovės bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Atsiliepinas grindžiamas šiais argumentais:
- 20.1. Teismai pagrįstai ir teisingai konstatavo, kad kreditoriaus reikalauja netesybų suma buvo neprotingo dydžio. Taikant netesybų mažinimo institutą ir vertinant, ar netesybų dydis neturėtų būti sumažintas, neužtenka palyginti skolos dydžio su delspinigių dydžiu. Turi būti vertinamas ne tik procentinis delspinigių dydis, bet ir kitos teismų praktikoje nurodytos aplinkybės. Net ir priskaičiavus netesības pagal teismų praktikoje pripažintą protingą procentinį dydį (pavyzdžiui, 0,02 proc. nuo nesumokėtos sumos), bendra priskaičiuotų netesybų suma pagal konkrečios bylos aplinkybes vis tiek gali būti laikoma neprotingai didele ir mažintina.
- 20.2. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai aiškinama, kad vienas iš esminių įstatyme nustatytų netesybų mažinimo kriterijų – netesybų santykis su nuostoliais. Tik įvertinęs skirtumą tarp nuostolių ir prašomų netesybų teismas gali nuspręsti, ar netesybų suma nėra pernelyg didelė ir nepagrįsta.
- 20.3. Apeliacinės instancijos teismas įvertino aplinkybę, kad piniginės prievolės įvykdymo termino praleidimas kreditoriui neturėjo esminės reikšmės. Nors prievolės buvo pradelsotos dar 2017 metais, tačiau iki atsakovės bankroto bylos (beveik 4 metus) nei kreditorius, nei pradinis kreditorius „Coral Energy PTE Ltd“ nereikšė jokių reikalavimų atsakovei dėl skolos ir delspinigių gražinimo. Be to, pats kreditorius ir negalėjo patirti jokių reikšmingų nuostolių, nes reikalavimo teisės į atsakovę įgijo tik 2022 m. lapkričio 19 d., t. y. jau po to, kai skolos suma sudarė 484 246,48 Eur, o ne deklaruojami milijonai eurų. Byloje nesant duomenų, kurie patvirtintų, kad dėl laiku nesumokėtos skolos kreditorius patyrė nuostolių, abiejų instancijų teismai tinkamai konstatavo, jog kreditorius nuostolių nepatyrė, ir teisingai pritaikė netesybų mažinimą reglamentuojančias teisės normas bei jas aiškinančią teismų praktiką.
- 20.4. Teismai kiekvienu konkrečiu atveju netesības mažina arba ne pagal kiekvienos bylos aplinkybes, todėl delspinigių mažinimo kriterijų sąrašas yra nebaigtinis, o kreditoriaus nurodytas delspinigių mažinimo kriterijų sąrašas iš viso neegzistuoja. Teismai byloje rėmėsi keletu aplinkybių, o atsakovės nemokumas buvo tik vienas iš jų, bet tikrai nelenkiantis netesybų mažinimo.
- 20.5. Teismai nepažeidė įrodymų vertinimo taisyklių, nustatytų [CPK 176 straipsnio](#) 1 dalyje ir 185 straipsnyje, todėl tinkamai vertino byloje šalių nurodytas aplinkybes ir pateiktus įrodymus. Kreditorius kasaciniame skunde neįvardijo, kokie faktai buvo nustatyti neteisingai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad kreditorius privalo įrodinėti nuostolius, jeigu pareiškiamas reikalavimas mažinti netesības ar kyla netesybų mažinimo teismo iniciatyva klausimas. Tačiau kreditorius šios pareigos nevykdė ir savo nuostolių neįrodinėjo. Todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai padarė išvadą, kad skolos mokėjimo pradelsimas nedarė įtakos kreditoriaus veiklai ir nesukėlė jokių nuostolių. Kreditorius nepagrįstai nurodė, kad teismas turėjo vykdyti įrodinėjimo pareigą už patį kreditorių, nors kreditorius nėra silpnesnė šalis ir to šioje byloje nereikalauja viešasis interesas. Tokia kreditoriaus pozicija prieštarauja rungimosi, dispozityvumo principams ir teismo vaidmeniui procese.
- 20.6. Aplinkybės, kad atsakovė ir kreditorius yra susijusios įmonės, teismų buvo grindžiamos ne prielaidomis, o tiek atsakovės byloje pateiktais rašytiniais įrodymais, tiek viešais duomenimis. Tuo tarpu kreditorius neįvardijo, kurį įrodymą teismas įvertino neteisingai ar kurie įrodymai paneigia teismo nustatytas aplinkybes.
- 20.7. Kreditorius nepagrįstai nurodo, kad teismas neva neteisingai skaičiavo delspinigius, todėl padarė Lietuvos Respublikos [CK 6.71 straipsnio](#) 3 dalies pažeidimą. Apeliacinės instancijos teismas neskaičiavo delspinigių, o tik nustatė protingą netesybų dydį pagal pagrindinės skolos sumą. Net jei būtų laikoma, kad apeliacinės instancijos teismas skaičiavo delspinigius, teismas teisingai pasirinko 484 246,48 Eur pagrindinės skolos dydį protingai netesybų sumai nustatyti. Kreditorius nenurodė alternatyvaus varianto, nuo kurios sumos turėjo būti nustatomas protingas netesybų dydis. Minėtas 484 246,48 Eur dydis buvo teisingas, nes realu, kad tai ir buvo tikrasis atsakovės skolos dydis, kadangi kreditorius (pradinis kreditorius) su buvusią atsakovės vadovybe nepagrįstai padidino skolos sumą, taip sąmoningai didindamas delspinigių dydį.
- 20.8. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad 2019 m. gruodžio 31 d. buvo perleista atsakovės 6 236 952 Eur skola, tačiau skola iš tikrųjų buvo ne perleista, o įskaityta. Šalys atliko tris šalių vienašalių reikalavimų įskaitymą: pradinis kreditorius „Coral Energy PTE Ltd“ savo 6 236 952 Eur reikalavimą atsakovei įskaitė į atsakovės reikalavimą įmonei „Coral Energy DMCC“ (su „Coral Energy PTE Ltd“ susijusiai įmonei). Nors atsakovės skola augo, bet šis skolos augimas buvo iš anksto planuotas, nes šalys ketino reikalavimus įskaityti. Tai paaiškina ir aplinkybę, kodėl pradinis kreditorius „Coral Energy PTE Ltd“ susidarius skolai nedėjo jokių pastangų susigrąžinti skolą ir delspinigius, o delspinigių pareikalavo tik prieš pat reikalavimų įskaitymą. Iš anksto planavus įskaityti reikalavimus negalėjo būti laikoma, kad atsakovė pažeidė savo prievoles, todėl delspinigiai buvo skaičiuojami nepagrįstai.
21. Kreditorius „AO Roseksimbank“ atsiliepime į kreditoriaus „Soscov Energy PTE Ltd“ kasacinį skundą prašo jį atmesti. Atsiliepinas į kasacinį skundą grindžiamas šiais argumentais:

- 21.1. Kreditorius kasaciniame skunde nepagrįstai teigia, kad apeliacinės instancijos teismo nutartyje buvo padaryta materialiosios užsienio teisės taikymo klaida. Tokią tariamą klaidą kreditorius kildina iš to, kad Lietuvoje senaties terminas delspinigių reikalavimui yra 6 mėn., o Baltarusijoje – 36 mėn. Tai neva rodo, kad delspinigių skaičiavimo ribos skiriasi 6 kartus, ir atitinkamai pačių delspinigių dydis, skaičiuojant pagal Baltarusijos teisės normas, net ir taikant tokį patį tarifą, gali būti 6 kartus didesnis nei Lietuvoje.
- 21.2. Ieškinio senaties terminas reiškia, kad iki nustatyto termino pabaigos ieškovas turi pareikšti ieškinį, jeigu nori, kad jo reikalavimas dėl nustatyto laikotarpio būtų patenkintas. Tai, kad pagal Lietuvos Respublikos [CK 1.125 straipsnio 5 dalį](#) taikomas sutrumpintas 6 mėn. ieškinio senaties terminas reikalavimams dėl netesybų (baudos, delspinigių) išieškojimo, reiškia tik tai, kad ieškovas turi pareikšti reikalavimus dėl delspinigių iki 6 mėn. už praėjusį laikotarpį pabaigos. Pagal Lietuvos Respublikos [CK 1.125 straipsnio 5 dalį](#) nėra ribojama ieškovo teisė reikšti ieškinius dėl delspinigių skaičiavimo už praėjusį laikotarpį kas 6 mėnesius. Kitaip tariant, pagal Lietuvos Respublikos [CK 1.125 straipsnio 5 dalį](#) ieškovas gali reikšti reikalavimus dėl delspinigių kas 6 mėnesius (už praėjusį laikotarpį) ir tokiu būdu pasiekti 36 mėnesių laikotarpį, kuris nustatytas pagal Baltarusijos Respublikos teisę.
- 21.3. Kreditorius nesinaudojo teise teikti Baltarusijos Respublikos teismų praktiką į šią bylą, be abstrakčių teiginių nepateikė apskritai nė vieno įrodymo, kuris pagrįstų, jog Baltarusijos Respublikos materialiąją teisę būtų reikėję aiškinti ir taikyti kitaip, nei tai darė teismai.
- 21.4. Apeliacinės instancijos teismas teisingai konstatavo skundžiamoje nutartyje, kad šalys neteikė jokių įrodymų, jog Baltarusijos teismų praktikoje delspinigių mažinimo institutas būtų aiškinamas ir taikomas iš esmės kitaip, nei tai darytina pagal Lietuvos teisę.
- 21.5. Nors šalių sudarytai sutarčiai yra taikoma Baltarusijos Respublikos teisė, Lietuvos Respublikos [CK 1.11 straipsnio 2](#) dalyje nustatyta, jog Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės, su kuria ginčas labiausiai susijęs, imperatyvios teisės normos taikomos nepaisant to, kad šalys savo susitarimu yra pasirinkusios kitokią užsienio teisę. Spręsdamas šiuos klausimus, teismas turi atsizvelgti į šių normų prigimtį, tikslus bei jų taikymo ar netaikymo pasekmes. Normos, reglamentuojančios delspinigių mažinimą, yra imperatyvios, nes, pagal Lietuvos Respublikos [CK 6.73 straipsnio 2](#) dalį, jeigu netesybos aiškiai per didelės arba prievolė iš dalies įvykdyta, teismas gali netesybas sumažinti, tačiau tik tiek, kad jos netaptų mažesnės už nuostolius, patirtus dėl prievolės neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo. Netesybų nemažinamos, kai jos jau sumokėtos. Akivaizdu, kad kreditoriaus prašomos 2 565 558,91 Eur netesybos (taikant 0,1 proc. netesybų dydį) yra neprotingos ir akivaizdžiai per didelės, todėl teismai pagrįstai atsizvelgė į tai ir nenukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, kad 0,1 proc. dydžio delspinigiai už kiekvieną praleistą dieną yra ženkliai per dideli. Taip pat pagrįstai juos sumažino iki 1/3 negrąžintos skolos.
- 21.6. Kreditorius nepagrįstai teigia, kad delspinigių sumažinimas nuo tos sumos, kuri jau grąžinta, paneigia jo teisę reikalauti delspinigių už vėlavimo laikotarpį, kai ta skola, kurią sumokėti buvo vėluota, jau yra grąžinta. Delspinigių priteisimas turi atlyginti kreditoriaus patirtus nuostolius. Jeigu prievolė buvo iš dalies įvykdyta ir kreditorius neįrodinėjo bei neįrodė nuostolių, kuriuos būtų realiai patyręs dėl to, kad vėliau gavo prievolės įvykdymą (tai ir yra nustatyta šioje byloje), tai pagal Lietuvos Respublikos [CK 6.73 straipsnio 2](#) dalį yra neginčijami pagrindai mažinti tokius delspinigius, taip pat ir jų nepriteisti. Kita vertus, kreditorius negalėjo patirti jokių reikšmingų nuostolių, nes reikalavimo teises į atsakovę įgijo jau po to, kai skolos suma sudarė 484 246,48 Eur, o ne kasaciniame skunde deklaruojamus milijonus eurų.
- 21.7. Pagal byloje nustatytus duomenis, kreditorius, vos tik įsigijęs reikalavimo teises į atsakovę, dalį šių teisių perleido su bendrove susijusioms UAB „NAPC“ ir UAB „Energijos prekyba“. Byloje nustatyta, kad tiek sutartyje su UAB „NAPC“, tiek sutartyje su UAB „Energijos prekyba“ šalys konkrečiai nenurodė, kokia pagrindinės skolos dalis ir kokia priskaičiuotų delspinigių dalis yra perleidžiama. Dėl šios priežasties nėra aišku, koks reikalavimas buvo perleistas šioms įmonėms. Todėl objektyviai nėra duomenų, kad kreditorius „Soscov Energy PTE Ltd“ apskritai turi teisę, kaip pats deklaruoja, į delspinigius ir (ar) jų sumą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribų

22. Pagal [CPK 353 straipsnio 1](#) dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019, 36 punktas; 2022 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-203-969/2022, 23 punktas).
23. Nagrinėjamu atveju byloje nėra ginčijami teismų procesiniai sprendimai, kuriais buvo patvirtintas kreditoriaus „Soscov Energy PTE Ltd“ 484 246,48 Eur reikalavimas dėl skolos. Kasaciniu skundu skundžiamos tik teismų procesinių sprendimų dalys, kuriomis išspręstas kreditoriaus „Soscov Energy PTE Ltd“ reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo klausimas. Todėl pagal kasacinio skundo argumentus toliau patikrinamos tik tos teismų procesinių sprendimų dalys, kuriomis išspręstas kreditoriaus „Soscov Energy PTE Ltd“ reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo klausimas.

Dėl

užsienio teisės turinio nustatymo

24. Byloje kreditorius „Soscov Energy PTE Ltd“ teigia, kad teismai netinkamai nustatė užsienio teisės turinį, nes ieškinio senaties terminą reikalavimui dėl delspinigių taikė Baltarusijos Respublikos teisę, o delspinigių sumažinimo klausimą išsprendė pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus ir juos aiškinančią teismų praktiką.
25. Lietuvos Respublikos [CK 1.10 straipsnio 1](#) dalyje nustatyta, kad civiliniams santykiams užsienio teisė taikoma, kai tai nustato Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, šalių susitarimai ar Lietuvos Respublikos įstatymai. Užsienio teisės normos netaikomos, jeigu jų taikymas prieštarautų Lietuvos Respublikos Konstitucijai bei kitų įstatymų įtvirtintai viešajai tvarkai. Tokiais atvejais taikomi Lietuvos Respublikos civiliniai įstatymai (Lietuvos Respublikos [CK 1.11 straipsnio 1](#) dalis).

26. Užsienio teisės turinio nustatymo taisyklės reglamentuojamos Lietuvos Respublikos [CK](#) 1.12 ir [CPK](#) 808 straipsniuose. Lietuvos Respublikos tarptautiniu sutarčių ar įstatymų nustatytais atvejais užsienio teisę taiko, aiškina bei jos turinį nustato teismas savo iniciatyva (Lietuvos Respublikos [CK](#) 1.12 straipsnio 1 dalis, [CPK](#) 808 straipsnio 1 dalis). Jeigu užsienio teisės taikymą nustato šalių susitarimas, visus su taikomos užsienio teisės turiniu susijusius įrodymus, atsižvelgdama į tos teisės oficialų aiškinimą, jos taikymo praktiką ir doktriną atitinkamoje užsienio valstybėje, pateikia ginčo šalys, kuri remiasi užsienio teise. Šalies prašymu teismas gali padėti jai surinkti informaciją apie taikytiną užsienio teisę (Lietuvos Respublikos [CK](#) 1.12 straipsnio 2 dalis, [CPK](#) 808 straipsnio 2 dalis). Jeigu teismui ar ginčo šalims, kuri remiasi užsienio teise, nepavyksta įvykdyti nustatytos pareigos, taikoma Lietuvos Respublikos teisė (Lietuvos Respublikos [CK](#) 1.12 straipsnio 3 dalis, [CPK](#) 808 straipsnio 3 dalis).
27. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad Lietuvos Respublikos [CK](#) 1.10, 1.12 bei [CPK](#) 808 straipsniuose įtvirtintos taisyklės, kuriais vadovaujantis turi būti nustatoma, kuriais atvejais teismui tenka pareiga aiškinti užsienio teisę bei jos turinį nustatyti pačiam, o kuriais su užsienio teisės turiniu susijusius įrodymus turi pateikti bylos šalys. Užsienio teisės turinio nustatymas, priklausomai nuo jos taikymo pagrindo, skirstomas į teisės arba fakto klausimus, kurie lemia pareigos nustatyti užsienio teisės turinį pasiskirstymą tarp šalių ir teismo. Tais atvejais, kai užsienio teisę teismas taiko Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse ar įstatymuose nustatytais atvejais savo iniciatyva, užsienio teisės turinio klausimas laikytinas teisės, o ne fakto klausimu, ir pareiga jį vadovaujantis *iura novit curia* (teismas žino teisę) principu, aiškinantis tenka bylą nagrinėjančiam teismui. Tais atvejais, kai užsienio teisės taikymą nustato šalių susitarimas, užsienio teisės turinio klausimas laikytinas fakto klausimu, o pareiga įrodyti užsienio teisės turinį pagal tos teisės oficialų aiškinimą, jos taikymo praktiką ir doktriną atitinkamoje užsienio valstybėje tenka šalims (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-580/2008; 2009 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-81/2009; 2013 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-78/2013; 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-110-684/2015; 2017 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-217-701/2017, 20 punktas; 2020 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-215-823/2020, 45 ir 47 punktai).
28. Byloje teismų nustatyta, kad Sutarties 8.2 punkte šalys susitarė dėl Baltarusijos Respublikos įstatymų taikymo Taigi, pagal pirmiau nurodytą kasacinio teismo praktiką taikytinos užsienio teisės turinys pripažintinas fakto, o ne teisės klausimu, todėl pareiga įrodyti užsienio teisės turinį (užsienio teisės normas, jų taikymo praktiką ir doktriną atitinkamoje užsienio valstybėje) teko ginčo šalims, kurios atitinkamai rėmėsi užsienio teise.
29. Nagrinėjamu atveju kreditorius „Sosc Energy PTE Ltd“ byloje rėmėsi Baltarusijos Respublikos teise įrodinėdamas, kad reikalavimui dėl delspinigių pagal Baltarusijos Respublikos teisę taikytinas 3 metų ieškinio senaties terminas, todėl prašė teismo patvirtinti jo finansinį reikalavimą dėl delspinigių už šį laikotarpį. Tuo tarpu BUAB „JUMPS“, atstovaujama nemokumo administratoriaus, byloje įrodinėjo, kad šiuo atveju egzistuoja Baltarusijos Respublikos [CK](#) 314 straipsnyje nustatyti pagrindai sumažinti kreditoriaus „Sosc Energy PTE Ltd“ reikalavimą dėl delspinigių. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai sudaro pagrindą konstatuoti, kad šiuo atveju kreditoriui „Sosc Energy PTE Ltd“ kilo pareiga įrodyti Baltarusijos Respublikos teisės turinį tiek, kiek tai susiję su ieškinio senaties instituto taikymu, o BUAB „JUMPS“ kilo pareiga įrodyti Baltarusijos Respublikos teisės turinį dėl delspinigių mažinimo.
30. Byloje nustatyta, kad kreditorius „Sosc Energy PTE Ltd“ Baltarusijos Respublikos teisės turinį dėl ieškinio senaties termino taikymo reikalavimams dėl delspinigių grindė tik Lietuvos teismų praktika, t. y. Kauno apygardos teismo 2014 m. kovo 26 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. B2-1230-324/2014, kurioje sprendtas kreditoriaus finansinio reikalavimo, susidedančio iš pagrindinės skolos, delspinigių ir arbitražo rinkliavos, tvirtinimo klausimas, ir Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 23 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-1338-392/2020, kurioje sprendtas delspinigių, kilusių iš statybos rangos teisinių santykių, priteisimo klausimas pagal Baltarusijos Respublikos teisę. Minėtose nutartyse nurodyta, kad reikalavimams dėl netesybų atskirų ieškinio senaties terminų Baltarusijos Respublikos teisė nenustato, todėl taikytinas bendrasis 3 metų ieškinio senaties terminas, o netesybų mažinimas reglamentuojamas Baltarusijos Respublikos [CK](#) 314 straipsnyje, pagal kurį teismas turi teisę mažinti netesybas, jeigu jos neprotingai didelės ir neatitinka prievolės pažeidimo pasekmių.
31. Tuo tarpu BUAB „JUMPS“ nemokumo administratorius Baltarusijos Respublikos [CK](#) 314 straipsnyje nustatytus pagrindus sumažinti kreditoriaus reikalavimą dėl delspinigių grindė tik Baltarusijos Respublikos [CK](#) 314 straipsniu, t. y. Baltarusijos Respublikos [CK](#) 314 straipsnio ištrauka baltarusių kalba ir jos vertinimą į lietuvių kalbą. Tiek kreditorius „Sosc Energy PTE Ltd“, tiek atsakovė BUAB „JUMPS“, įrodinėdami taikytinos užsienio teisės turinį, į bylą neteikė aktualios užsienio teisės taikymo praktikos ir teisės doktrinos užsienio valstybėje, kurios teise šalys rėmėsi.
32. Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvadomis, kad kreditorius „Sosc Energy PTE Ltd“ reikalavimui dėl delspinigių taikytinas 3 metų ieškinio senaties terminas. Tačiau pasisakydamas dėl delspinigių mažinimo apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad delspinigių mažinimo institutas Baltarusijos Respublikos [CK](#) 314 straipsnyje reglamentuotas iš esmės analogiškai kaip ir Lietuvos Respublikos [CK](#) 6.73 straipsnio 2 dalyje ir 6.258 straipsnio 3 dalyje, todėl sprenddamas šį klausimą atsižvelgė ir į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotą praktiką dėl minėtų Lietuvos Respublikos [CK](#) normų aiškinimo bei taikymo. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje taip pat pažymėjo, kad šalys nepateikė jokių įrodymų, jog Baltarusijos teismų praktikoje delspinigių mažinimo institutas būtų aiškinamas ir taikomas iš esmės kitaip.
33. Teisėjų kolegija, įvertinusi pirmiau nurodytas teisės normas ir kasacinio teismo praktiką, skundžiamuose teismų procesiniuose sprendimuose nurodytus motyvus, sutinka su kreditoriaus „Sosc Energy PTE Ltd“ kasacinio skundo argumentu, jog byloje šiuo atveju buvo netinkamai nustatytas užsienio teisės turinys. Tai pagrindžia ir aplinkybė, kad reikalavimui dėl delspinigių teismas taikė šalių pasirinktos užsienio teisės normas, o delspinigių mažinimo klausimą išsprendė iš esmės pagal nacionalinės teisės normas ir jas aiškinančią teismų praktiką. Kolegija pažymi, kad šiuo atveju teismas, sprenddamas klausimą dėl taikytinos užsienio teisės turinio, nukrypo nuo šiuo klausimu suformuotos ir šios nutarties 27 punkte nurodytos kasacinio teismo praktikos bei joje pateiktų išaiškinimų, pagal kuriuos šalys, kuri remiasi užsienio teise, tenka pareiga įrodyti jos turinį tiek atitinkamomis teisės normomis, tiek aktualia teisės taikymo praktika ir doktrina, esančia toje užsienio valstybėje, kurios teise šalys remiasi.
34. Teisėjų kolegijos vertinimu, Lietuvos teismų procesiniai sprendimai, kuriuose jau anksčiau sprendta dėl tos pačios užsienio valstybės teisės normų taikymo, nėra tinkama priemonė siekiant įrodyti taikytinos užsienio teisės turinį. Kaip minėta šios nutarties 30 punkte, kreditoriaus „Sosc Energy PTE Ltd“ nurodytose nutartyse buvo sprendžiama dėl kreditorių reikalavimų patvirtinimo, kurie atsirado iš kitų teisinių santykių, todėl šios bylos ir kreditoriaus nurodytų bylų *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) nesutampa. Teisėjų kolegija taip pat konstatuoja, kad byloje nebuvo tinkamai atskleistas užsienio teisės turinys ir dėl delspinigių mažinimo, nes, kaip jau minėta, įrodinėjant taikytinos teisės turinį nepakanka į bylą pateikti tik užsienio teisės normų ir jų vertinimą į teismo valstybinę kalbą.
35. Nurodyti argumentai suteikia pagrindą padaryti išvadą, kad šiuo atveju nebuvo tinkamai atskleistas užsienio teisės, kuria rėmėsi šalys, turinys. Kadangi, kaip jau minėta, šiuo atveju užsienio teisės turinys yra fakto klausimas ir pareiga įrodyti jos turinį teko šalims, kurios rėmėsi atitinkamomis užsienio teisės nuostatomis, teisėjų kolegija konstatuoja, kad byloje užsienio teisės turinys buvo atskleistas dėl netinkamai įgyvendintų šalių pareigų. Šalims netinkamai įvykdytus pareigas įrodinėti užsienio teisės turinį ir byloje neįrodžius taikytinos teisės turinio kasacinio teismo praktikoje nurodytomis priemonėmis, darytina išvada, kad reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo klausimą sprendami teismas nepagrįstai taikė Baltarusijos Respublikos teisę, nes šalims neįrodžius šios teisės turinio, kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo klausimas turėjo būti sprendžiamas pagal Lietuvos Respublikos teisę ([CK](#) 1.12 straipsnio 3 dalis, [CPK](#) 808 straipsnio 3 dalis).
36. Teisėjų kolegijos vertinimu, kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo klausimo išsprendimas pagal Lietuvos teisę kasaciniame teisme reikštų siurprizinio teismo sprendimo priėmimą, nes byloje šalys, turėjusios įrodinėti užsienio teisės turinį, nepasisakė ir neteikė argumentų dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo pagal Lietuvos Respublikos teisę.

37. Draudimas teismui priimti siurprizinį, t. y. bylos šaliai netikėtą, sprendimą kasacinio teismo praktikoje siejamas su Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija dėl Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą teisimą, pagal kurią šalys turi teisę į rungtynišką procesą, reiškiančią, kad jos privalo turėti galimybę ne tik pateikti įrodymus savo reikalavimams pagrįsti, bet taip pat teisę žinoti ir komentuoti visus įrodymus ar pastabas, pateiktus siekiant paveikti teismo sprendimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-74-313/2017](#), 68 punktą). Taigi, teismo procesinis sprendimas (ar jo dalis) gali būti pripažįstamas siurpriziniu, jei jis grindžiamas argumentais ir įrodymais, apie kuriuos ginčo šalys nebuvo žinoma ir ji neturėjo galimybės dėl jų pasisakyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-58-823/2022](#), 45 punktą).
38. Atsižvelgdama į pirmiau nurodytus argumentus teisėjų kolegija konstatuoja, kad, šiuo atveju sprendžiant kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo klausimą, buvo netinkamai atskleista bylos esmė, nes buvo netinkamai nustatytas užsienio teisės turinys ir dėl to, teisėjų kolegijos vertinimu, galėjo būti neteisingai išspręstas kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo klausimas. Tai yra pagrindas panaikinti skundžiamas teismų procesinių sprendimų dalis, kuriomis išspręstas kreditoriaus reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo klausimas ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 1, 2 punktai, 359 straipsnio 3 dalis).
39. Nors kasaciniame skunde kreditorius „Soscors Energy PTE Ltd“ prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir grąžinti bylą dėl jo finansinio reikalavimo tvirtinimo nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui, tačiau teisėjų kolegija konstatuoja, kad dėl netinkamai nustatyto užsienio teisės turinio šiuo atveju egzistuoja poreikis iš esmės iš naujo išspręsti kreditoriaus reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo klausimą pagal Lietuvos teisę.
40. Pagal kasacinio teismo praktiką, kai dėl tirtinų aplinkybių ir įrodymų apimtys ir pobūdžio yra pagrindas padaryti išvadą, kad byla turi būti nagrinėjama beveik visa apimtimi naujais aspektais, tai reiškia, jog yra pagrindas konstatuoti bylos esmės neatskleidimą kaip pagrindą grąžinti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, jei tokio proceso teisės pažeidimo negali pašalinti apeliacinės instancijos teismas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-326-1075/2018](#), 31 punktą ir jame nurodyta kasacinio teismo praktiką).
41. Kadangi pirmosios instancijos teismas byloje nesprendė ir nepasisakė dėl kreditoriaus reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo pagal Lietuvos teisę, o bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka paskirtis – neperžengiant apeliacinio skundo ribų, patikrinti pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą ([CPK 320 straipsnio](#) 1 dalis), teisėjų kolegija daro išvadą, kad teismų padarytas proceso teisės normų pažeidimas, netinkamai nustatant taikytiną teisę ir taip neatskleidžiant bylos esmės, negali būti pašalintas apeliacinės instancijos teisme, todėl kreditoriaus reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo klausimas perduotinas iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui ([CPK 360 straipsnis](#)).
42. Panaikinus pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutarčių dalis dėl kreditoriaus reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo ir šį klausimą perdavus iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, atitinkamai naikintina ir apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo paskirstymo.
43. Kiti kasacinio skundo argumentai laikytini teisiskai nereikšmingais vienodos teismų praktikos formavimui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

44. Kasaciniam teismui nusprendus, kad byla grąžintina pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 straipsniu, 362 straipsniu,

n u t a r i a :

Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gegužės 27 d. nutarties ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 12 d. nutarties dalis dėl kreditoriaus „Soscors Energy PTE Ltd“ reikalavimo dėl delspinigių tvirtinimo ir bylinėjimosi išlaidų paskirstymo panaikinti ir šį klausimą perduoti iš naujo nagrinėti Vilniaus apygardos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Gražina Davidonienė

Virgilijus Grabinskas

Egidija Tamošiūnienė